

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GELECEĞİ:

Konvansiyon, Taslak Anayasal Antlaşma ve Hükümetler Arası Konferans

Ali İhsan İZBUL
AB Genel Sekreterliği
Uzman Yardımcısı

AB'nin kurucu antlaşmaları, Birliğin kuruluşundan günümüze kadar geçen süre içinde değişen şartlara bağlı olarak ve edinilen tecrübeler ışığında birçok defa revize edilmiştir. Revizyon çalışmaları için kullanılan yöntem, üye devletlerin hükümet temsilcilerinin bir araya gelerek müzakere ettikleri ve sonunda oybirliğiyle karar verdikleri Hükümetler Arası Konferanslar(HAK)-*Intergovernmental Conferences (IGC)* olmuştur.

Sovyetler Birliği'nin yıkılması ve Doğu Avrupa ülkelerinin bağımsızlıklarını kazanmalarıyla birlikte AB, kıtada barış ve istikrarı kalıcı hale getirmek için eski Demir Perde ülkelerini kapsayacak şekilde genişleme kararı almıştır.

AB'nin geleceği tartışması, genişleme perspektifi ışığında gerçekleşmektedir. Gelecekte üye sayısı yaklaşık iki katına çıkmış bir Birliğin, mevcut kurumsal yapısı ve karar alma mekanizmalarıyla yeterince etkin bir biçimde işleyemeyeceği görüşü genel kabul görmektedir. Ayrıca vatandaşlarına yakın olması için AB'nin şeffaflığının artırılması gerektiği konusunda da genel bir mutabakat vardır.

Kurucu antlaşmalarda ihtiyaç duyulan değişiklikleri yapmak amacıyla, 2003 yılında bir HAK toplanmasına karar verilmiştir. Öncekilerden farklı olarak, 2003 HAK'ı öncesinde, AB'nin geleceğini tartışmak üzere bir Avrupa'nın Geleceği Konvansiyonu'nun toplanmasına karar verilmiştir. Üye ve aday ülke hükümet ve parlamentoları ile iş dünyası, sendikalar, üniversiteler ve sivil toplum temsilcilerinden oluşan geniş katımlı Konvansiyon çalışmalarını bir buçuk yıl kadar sürdürmüştür.

28 Şubat 2002 tarihinde çalışmalarına başlayan Konvansiyon, AB için bir Anayasa hazırlama misyonunu üstlenerek, "Avrupa için bir Anayasa Oluşturan Antlaşma" taslağını 20 Temmuz 2003 tarihinde Konvansiyon Başkanı eski Fransa Cumhurbaşkanı Valery Giscard d'Estaing eliyle AB Selanik Zirvesi'nde, İtalya

Dönem Başkanlığı sırasında başlayan HAK'ta kabul edilmesi umuduyla sunmuştur.

Başta Konvansiyon Başkanlığı olmak üzere birçok AB ve üye devlet yetkilisi tarafından, 20 Temmuz 2003 tarihinde açıklanan taslak antlaşmanın, bu metnin, üzerinde bir buçuk yıl süren karmaşık ve zorlu müzakerelerin sonucunda elde edilen uzlaşmayı temsil ettiği ve tekrar pazarlığa açılması halinde yeni bir uzlaşmanın son derece zor olacağı gerekçesiyle, HAK'ta tartışmaya açılmaksızın kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte, metin üzerinde çeşitli değişiklik isteklerinin olacağı henüz HAK toplantıları başlamadan anlaşılmıştır.

HAK, 4 Ekim 2003 tarihinde Roma'da başlatılmıştır. Zorlu müzakereler sonucunda gelinen noktada, 12-13 Aralık 2003 tarihli Brüksel Zirvesinde taslak antlaşma üzerinde mutabakat sağlanamamış; müzakereler 1 Ocak 2004'ten itibaren başlayan İrlanda Dönem Başkanlığı döneminde devam etmek üzere ertelenmiştir.

Taslak antlaşmada yer alan, kararların kabulü için Birlik nüfusunun yüzde altmışını barındıran üye devletlerin yarısından fazlasının onayı şartı, anlaşmazlığın ana unsurunu teşkil etmektedir; İspanya ve Polonya, kendilerine 2000 Nice Antlaşmasıyla tanınan nüfuslarıyla orantısız temsil gücünden vazgeçmeye yanaşmamaktadır.

Kabul edilecek herhangi bir metnin AB'ye üye on beş ülke ile Birliğe 1 Mayıs 2004 tarihinde katılacak olan Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Slovenya, Estonya, Letonya, Litvanya, Malta ve AB açısından Kıbrıs'ın tümünü temsilen Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) tarafından ayrı ayrı onaylanması gerekmektedir. Birlik ülkelerince HAK müzakerelerinin 1 Mayıs 2004 tarihinden önce sonlandırılması tercih edilmektedir.

Bugün itibarıyla gelinen noktada, Almanya ve Fransa başta olmak üzere zengin ülkeler tercihlerini diğerlerine kabul ettirmek için İspanya ve Polonya gibi AB fonlarından faydalanan veya yakın gelecekte faydalanması öngörülen ülkelere bir baskı unsuru olarak bu fonları azaltmayı ve AB içinde daha hızlı bir entegrasyon gerçekleştirecek bir çekirdek grup oluşturmayı planladıkları görülmektedir. İngiltere ise daha uzun dönemli stratejik çıkarlarının gereği olarak İspanya-Polonya cephesine destek vermektedir.

AB'NİN GELECEĞİ TARTIŞMASINA GENEL BİR BAKIŞ

Bugünkü AB, yaklaşık elli yıllık varlığı sırasında birçok defa revize edilen antlaşmalar uyarınca faaliyet göstermektedir. Avrupa Toplulukları, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Antlaşması (1951), Avrupa Topluluğu Antlaşması (1957) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Antlaşması, EURATOM, (1957) ile

kurulmuştur. Bunları Füzyon Antlaşması (1967), Tek Avrupa Senedi (1986), Maastricht Antlaşması adıyla da bilinen Avrupa Birliği Antlaşması (1993), Amsterdam Antlaşması (1997) ve 1 Şubat 2003 tarihinde yürürlüğe giren Nice Antlaşması izlemiştir.

Maastricht Antlaşması üç sütundan oluşan Avrupa Birliği'ni yaratmıştır. Bu üç sütun, Topluluk sütunu (üç Topluluk Antlaşmasına karşılık gelen), Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) sütunu ile Adalet ve İçişleri sütunudur. Amsterdam Antlaşması üçüncü sütunda bulunan faaliyetlerin büyük çoğunluğunu Topluluk sütununa taşımış, adalet ve içişleri sütununda cezai konularda yargı ve polis işbirliği kalmıştır. İkinci ve üçüncü sütunların özelliği, karar alma süreçlerinin Topluluk metoduna nazaran daha hükümetler arası nitelikte olmasıdır.

AB mevzuatını oluşturan diğer hukuki enstrümanlar, katılım antlaşmaları, kararlar (örneğin kurumların nerede kurulacağına dair kararlar veya Avrupa Parlamentosu üyelerinin doğrudan halk tarafından seçilmesine ilişkin karar), Antlaşma değerinde olan kırk kadar protokol, her Antlaşma'ya eşlik eden birçok ortak veya tek taraflı bildirge, yönetmelik, yönerge ve diğer bazı hukuki enstrümanlardan oluşmaktadır.

Derinleşmeyi hedefleyen tüm bu düzenlemelerin yanı sıra, Avrupa Birliği'nin nihai amacı, yapısı, yetki dağılımı ve kurumsal işleyişi gibi konular, öteden beri AB içinde tartışılmaktadır. 1957 yılında Roma Antlaşmalarıyla hayata geçirilen entegrasyon sürecinde bir model belirlenmemiş, Topluluk modeli (*méthode communautaire*) olarak adlandırılan, pragmatik ve esnek bir çerçevede bütünleşmeyi esas alan bir yaklaşım benimsenmiştir. “Zincirleme etki” (*spill-over effect*) olarak tanımlanan bu entegrasyon modeli, Birliğin, Avrupa'da ve giderek küresel düzeyde bir cazibe merkezi olarak yükselmesini sağlamıştır.

Soğuk Savaşın bitişi ve Doğu Bloğunun ortadan kalkmasını takiben Avrupa Birliği, tarihinin en kapsamlı genişleme sürecine girmiştir. Genişleme perspektifiyle birlikte, Birliğin gelecekteki konumunun ne olacağı ve oluşan yeni şartlara uyum sağlanabilmesi için neler yapılması gerektiği gibi konular gündeme gelmiştir. Bu çerçevede üye devletler, kapsamlı bir reformun kaçınılmaz olduğu görüşünden hareketle, bunun ne şekilde ve hangi alanlarda yapılabileceği üzerinde görüş alışverişinde bulunmaya başlamışlardır. Önceleri devlet ve hükümet başkanlarının çeşitli platformlarda dile getirdikleri fikirlerle gayri resmi düzeyde seyreden bu görüş alışverişi, Aralık 1999 tarihli Nice Zirvesinde resmîyet kazanmış ve “AB'nin Geleceği” konulu bir tartışma başlatılmıştır.

AB'NİN GELECEĞİ TARTIŞMASININ DÖRT ANA TEMASI

AB'nin geleceği tartişmasında ele alınacak konuların genel çerçevesi, ilk kez söz konusu tartişmanın başlatıldığı Aralık 1999 tarihli Nice Zirvesinde yayımlanan "AB'nin Geleceğine İlişkin Bildiri"de ortaya konulmuştur.

Bildiride, genişleme perspektifi işığında AB'nin geleceğine y6nelik tartişmanın, aşağıdaki d6rt tema etrafında şekillenmesi 6ng6r6lm6řt6r:

- AB ve 6ye devletler arasındaki yetki paylaşımı,
- Temel Haklar şartı'nın stat6s6,
- AB mevzuatının sadeleştirilmesi,
- Ulusal parlamentoların AB yapılanmasındaki rol6.

A) AB ile 6ye Devletler Arasında Yetki Paylaşımı: Avrupa'nın geleceğiyle ilgili 7alışmalarda en hassas konu, AB ile 6ye devletlerin yetkileri arasındaki sınırların nasıl belirleneceğidir. AB kurumları ile 6ye devletler arasındaki yetki paylaşımı konusunda mevcut siyasi ve teknik g67l6kler dikkate alındığında, AB'nin Doğu ve G6neydoğu Avrupa 6lkelerini de kapsayacak şekilde genişlemesinin ardından, Birliğin sorunlarının ağırlaşması ka7ınılmaz olacaktır. B6yle bir ortamda, AB i7inde kurulmuş dengelerin, yapıların ve 7alışma metotlarının da g6zden ge7irilmesi gerekmektedir.

B) Temel Haklar şartı'nın Stat6s6: Temel Haklar şartı, AB i7inde bir hukuki belge olarak değil, bir siyasi deklarasyon olarak hazırlanmış ve Nice Zirvesi'nde kabul edilmiştir. S6z konusu şart, 6z6 itibariyle Avrupa İnsan Hakları S6zleşmesi (AİHS) ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) i7tihatlarından oluşan ve ayrıca AİHS'ye eklenmesi tasarlanan yeni haklardan oluşmaktadır. Konvansiyon, Temel Haklar şartı'na AB i7inde hukuki bağlayıcılık kazandırılmasını g6ndeme getirmiş ve şartı kabul ettiği taslak Anayasal Antlaşma'nın ikinci b6l6m6 haline getirmiştir.

C) AB Mevzuatının Sadeleştirilmesi: AB Antlaşmalarının basitleştirilmesi konusunda 6ye 6lkeler arasındaki g6r6ř farklılıkları devam etmektedir. Bilindiği gibi, AB m6ktesebatını oluşturan belgeler, AB 6yesi 6lkelerin 6zerinde uzun tartişmalar sonunda vardıkları uzlaşmaları yansıtmakta ve bu y6n6yle siyasi bir 6zellik de taşımaktadır. Mevzuatın sadeleştirilmesindeki g67l6k, dikkatli bir dille kaleme alınan ve 6ye 6lkelerin farklı 7ıkarlarını uzlaştıran bu belgelerin anlamlarını yitirmeden ne 6l76de basitleştirilebileceği noktasında d6đ6mlenmektedir.

Antlaşmaların basitleştirilmesinin arz ettiği g67l6klere karşın, belgelerin halk tarafından daha kolay anlaşılır bir hale getirilmesi gerekmektedir. B6ylece,

AB'nin halk tarafından daha fazla benimsenebileceği ve bu bağlamda demokrasi açığının bir lde giderilebileceği hesaplanmaktadır.

D) Ulusal Parlamentoların AB Yapılanmasındaki Rolü: AB çerçevesinde ulusal parlamentoların oynayabilecekleri rol konusunda da farklı görüşler bulunmaktadır. AB kurumları ile halk arasındaki kopukluk, demokrasi açığının giderilmesi ihtiyacını gündeme getirmiştir. AB organlarının halkı temsilden uzak bulunduğu ve Avrupa Parlamentosu yeleri ile Avrupalı seçmenler arasındaki bağların güçlü olmadığı belirtilmektedir.

Bu sorunu aşmak için, ulusal parlamentoların AB mktesebatıyla daha yakından ilgilenmesini sağlayacak önlemler alınması, AB organlarının hazırladığı karar tasarılarının sonulandırılmadan önce ulusal parlamentolarda değerlendirilmesi ve Avrupa Parlamentosu yanında ulusal parlamenterlerden oluşacak ikinci bir parlamento kurulması gibi çeşitli seçenekler üzerinde tartişmalar olmuştur.

DİĞER TARTIşMA KONULARI

Nice Bildirisi, yukarıdaki dört konunun dışında, AB gündeminde yer alan diğer önemli konuların da AB'nin geleceği tartişması bağlamında ele alınabilmesine imkan tanımıştır.

Bu erevede, Aralık 2001 tarihli Laeken Zirvesi sonuçlarının ekinde yayımlanan "AB'nin Geleceğine İlişkin Bildiri", yukarıda sıralanan dört ana temaya aşağdaki yeni unsurları eklemiştir:

- AB'nin daha şeffaf ve etkin bir yapıya dönüştürülmesi için gerçekleştirilmesi gereken kurumsal reformlar,
- Birlik politikalarında reform,
- Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının geliştirilmesi.

A) Kurumsal Reformlar: Konsey, Komisyon ve Parlamento arasındaki kurumsal denge bağlamında ye devletlerden bazıları Konsey'in yetkilerinin korunmasını savunurken, diğer bazıları Parlamento'nun bu denge içindeki ağırlığının artırılması görüşünü benimsemektedir. Komisyon'un rolü konusunda da benzer görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Karar alma mekanizmalarının yenilenmesi konusunda bazı ülkeler alınan tüm kararlarda oybirliği yerine nitelikli oy çokluğunun usul olarak benimsenmesi görüşünü savunurken, diğerleri bu yönde bir değişikliğe kuşkuyla yaklaşmaktadır.

B) Birlik Politikalarında Reform: Nice Zirvesi sonrasında yapılan tartişmalarda bazı ye devletler, Birlik politikalarının çağın gerekleri doğrultusunda yenilenmesi görüşünü savunmuştur. Eleştiriler, zellikle Ortak

Tarım Politikası üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunun yanı sıra, çevre, tüketici politikası, adalet ve içişleri gibi alanlarda yeni ortak girişimlere ihtiyaç duyulduğu görüşü dile getirilmiştir. Burada da hangi politikaların yenileneceği ya da geliştirileceği hususunda üye devletler arasında ortak noktalar olduğu kadar, görüş ayrılıkları da mevcuttur.

C) Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının Geliştirilmesi: AB'nin uluslararası alanda kendisinden beklenen rolü üstlenebilecek siyasi bir Birlik olması, tüm üye ülkelerce paylaşılan bir görüştür. Ancak, bu amaca yönelik olarak Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının ne şekilde geliştirilmesi gerektiği üzerinde farklı görüşler öne sürülmektedir.

AB'nin geleceği tartışmasının genel çerçevesi bu konuları içermekle birlikte, tartışmanın kapsamı gündeme bağlı olarak tartışmanın sonuçlanacağı 2004 tarihli HAK'a kadar genişlemiştir.

AB'NİN GELECEĞİNE İLİŞKİN KONVANSİYON

AB'nin geleceği tartışmasının sürdürülmesi amacıyla bir Konvansiyon oluşturulması fikri, ilk kez Kasım 2001 tarihli Ghent Zirvesi'nde gündeme gelmiş, 14-15 Aralık 2001 tarihli Laeken Zirvesi'nde de resmîyet kazanmıştır. Konvansiyon'un çalışma yöntemi ve işlevleri, Laeken'de kabul edilen Bildiri'yle belirlenmiştir. Bu çerçevede, Konvansiyon'un 2004 yılında düzenlenecek HAK'a kadar, Birliğin gelecekteki konumu ve oluşan yeni şartlara uyumu konusunda izlenecek yöntemler ile yapılacak reformlar konusunda fikir üretmesi öngörülmüştür.

Konvansiyon'un çalışmaları sırasında ele alınması planlanan konuları içeren Laeken Deklarasyonu, gerçekleştirilmesi planlanan reformlar sonucunda Birliğin daha demokratik, daha şeffaf ve daha etkin bir yapıya dönüştürülmesini amaçlamaktadır. Bu çerçevede, üye ülkeler ile Birliğin münhasır yetki alanları yanında, müşterek yetki alanlarının da açıklığa kavuşturulması hedeflenmektedir. Diğer taraftan, Laeken Deklarasyonu'nda Konsey ile Parlamentonun birlikte karar almaları gereken konularda uygulanmakta olan yöntemlerin basitleştirilmesi hususunda bir adım daha ileri gidilmiştir. Bu bağlamda Komisyon Başkanı'nın belirlenmesine ilişkin yöntemler, Avrupa Parlamentosu üyelerinin seçilme yönteminin gözden geçirilmesi, AB ölçeğinde seçim bölgeleri ihdas edilmesi gibi hususların da ele alınması öngörülmüştür. Laeken Deklarasyonu'nda ayrıca, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nda uyum ve birliğin sağlanması konusunun da, AB'nin uluslararası alandaki etkinliğinin artırılması amacıyla ele alınacak hususlar arasında değerlendirildiği görülmektedir.

Konvansiyon Başkanlığına Fransa eski Cumhurbaşkanı Valery Giscard d'Estaing getirilmiştir. Ayrıca Konsey tarafından, İtalya eski Başbakanı Guliano Amato ve Belçika eski Başbakanı Jean-Luc Dehaene, D'Estaing'e yardımcı atanmışlardır.

Merkezi Brüksel'de bulunan ve çalışmalarını kamuoyuna açık olarak cereyan eden Konvansiyon'a, üye devletler biri hükümet temsilcisi, ikisi de ulusal parlamento üyesi olmak üzere üç temsilciyle katılmışlardır. Konvansiyon'a aday ülkeler, üye ülkeler gibi üç temsilciyle iştirak etmiş, her türlü karara katılabilmiş, ancak üye devletler arasındaki oydaşmayı engelleme hakkına sahip olmamışlardır. Üye ve aday ülkelerin temsilcilerinin yanı sıra, Konvansiyon'da 16 Avrupa Parlamentosu Üyesi ile Komisyon'dan iki yetkili yer almıştır. Sürecin devamlılığı açısından, her Konvansiyon üyesinin bir de yedeği bulunmuştur.

Ekonomik ve Sosyal Komite'den üç, Avrupa sosyal ortaklarından üç, Bölgeler Komitesi'nden altı temsilci ile AB Ombudsmanı, Konvansiyon'a gözlemci olarak katılmıştır. AB Adalet Divanı Başkanı ile Sayıştay Başkanı, Konvansiyon çalışmalarına katkıda bulunmak üzere Başkanlık Divanı tarafından davet edilmiştir. Böylece Konvansiyon, 15'i gözlemci, 105'i de aktif katılımcı olmak üzere, 120 kişiden oluşmuştur.

Ülkemiz, Konvansiyon'a, tüm üye ve aday ülkelerle birlikte eşit statüde iştirak etmiştir. Bu çerçevede Konvansiyon'a, Hükümeti temsilen Avrupa Birliği'nden sorumlu Bakanlarımız, yedek temsilci olarak ise Avrupa Birliği Nezdindeki Daimi Temsilcimiz katılmıştır. Konvansiyon'da TBMM'yi ise iki asil, iki yedek olmak üzere dört milletvekilimiz temsil etmiştir.

Konvansiyon Genel Kurulu, Haziran ayına değin ayda bir kez iki gün süreyle çalışma toplantıları düzenlemiştir. Haziran 2002'den itibaren ise çalışmalara hız verilerek ayda dört gün toplanılmıştır. Konvansiyon'un bütün Genel Kurul toplantıları, halka açık şekilde yapılmıştır. Bir yıl sürecek olan çalışmaların ardından, Konvansiyon Başkanının, AB Konseyi'ne bir rapor sunması, Konvansiyon'un hazırlayacağı nihai sonuç metninin, duruma göre farklı görüşleri yansıtan bir belge olabileceği gibi, oydaşmaya varıldığı takdirde tavsiye niteliğine de sahip olabileceği öngörülmüştür. Konvansiyon çalışmalarını bir buçuk yıl sürdürerek, 20 Temmuz 2003 tarihinde bir taslak Anayasal Antlaşma sunmuştur.

KONVANSİYON'UN GENEL KURUL OTURUMLARINDA ELE ALINAN KONULARDAN BAZILARI

Konvansiyon toplantılarında vatandaşların ve uluslararası kamuoyunun AB'den neler beklediği tartışılmış, genel olarak, AB'nin vatandaşlarına yeterince

yakın olmadığı tespiti yapılmış, AB'nin ekonomik birlikten siyasi birliğe geçiş için gerekli adımları atması gerektiği görüşü dile getirilmiş, AB'nin dış politika ile adalet ve içişleri alanlarında daha fazla varlık göstermesi fikri ön plana çıkmış, bu çerçevede, Birliğin hukuki kişiliği ve mevcut u boyutlu yapısı sorgulanmış, sosyal politikalara ağırlık verilmesi fikri de yoğun olarak dile getirilmiş, birçok ye, AB'nin çeşitli alanlarda etkinliğini artırırken, ulus-devleti esas almaya devam etmesi gerektiği görüşünde birleşmiştir.

“AB ile ye ülkeler arasındaki yetki dağılımı” çerçevesindeki görüşler, iki eksen etrafında şekillenmiştir. Bazı temsilciler, Birlik ve ye ülkelerin yetki sınırlarının kesin çizgilerle ayrılması gerektiğini savunurken, diğerleri böyle ayrıntılı bir yetki sınıflandırmasının AB'nin etkinliği için gereken esnekliğe zarar vereceğini savunmuştur. AB'nin yetkilerinin artırılması istenen alanlar olarak ise, dış politika ile adalet ve içişleri alanlarının yanı sıra, evre gibi sınıraşan yansımaları olan konular ne çıkmıştır.

“AB'nin mevcut yetkilerini etkinlik ve meşruiyet çerçevesinde uygulaması” konusunun tartışıldığı toplantıda, Birliğin yetkilerini etkin bir biçimde ve gerekli meşruiyet çerçevesinde kullanıp kullanamadığı konusu tartışılmıştır. Birçok temsilci, her iki konuda da eksiklikler bulunduğunu dile getirmiştir. Bu erevede, Birliğin hedeflerinin daha açık tanımlanması, kullanılan hukuki enstrüman sayısının azaltılması, bu enstrümanların vatandaşların anlayabileceği şekilde isimlendirilmesi ve uygulamaların basitleştirilmesi savunulmuştur. Ayrıca, yetki ikamesi (*subsidiarity*) ilkesinin uygulanmasının nasıl daha etkin denetlenebileceği tartışılmıştır. Bu hususta ilki Adalet Divanı tarafından yapılacak hukuki denetim, ikincisi Ulusal parlamentoların da içinde yer alacağı Avrupa Parlamentosu'nun etkin rol aldığı yasal denetim olmak üzere iki farklı görüş dile getirilmiştir. Toplantıda ayrıca, Birliğin sütunlara dayalı yapısının etkinlik ve meşruiyet açısından yarattığı sorunlara değinilmiştir.

TÜRKİYE'NİN VERDİĞİ MESAJLAR

Konvansiyon toplantılarında Türkiye'nin verdiği ana mesajlar řu şekilde özetlenebilir:

- Reform çalışmalarında, ulus-devletin merkezi konumu korunmalıdır.
- Karşı karşıya olduğu sorunlarla baş etmek ve vatandaşları ile uluslararası toplumun beklentilerini karşılamak için, AB'nin daha aktif ve belirgin bir dış politika izlemesi gereklidir. Bu amaçla, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası geliştirilmelidir.

- AB'nin bugüne kadar olan gelişimindeki başarısının temelini oluşturan dinamik, esnek ve pragmatik yaklaşım korunmalıdır.
- Mevcut demokrasi açığının kapatılabilmesi için AB'nin daha şeffaf ve vatandaşlarına daha yakın bir tarzda çalışması gereklidir.
- AB'nin demokratik meşruiyeti ile etkinliği, paralel bir şekilde geliştirilmelidir.
- Yetkilerin Antlaşmalarda açıkça tanımlanması önem arz etmekle birlikte, hazırlanacak çok ayrıntılı bir yetkiler kataloğu, Birliğin dinamizmi ve esnekliğini olumsuz yönde etkileyebilecektir.
- Mevcut yetkiler, yetki ikamesi (subsidiarity) ve oransallık (proportionality) ilkeleri çerçevesinde etkin bir denetleme mekanizması altında uygulanmalıdır. Bu iki temel ilkeye ek olarak, dayanışma ilkesinin de tanımlanması ve daha kurumsal bir içeriğe kavuşturulması gereklidir.
- Birliğin kullandığı hukuki enstrümanlar, Antlaşmalarda yeniden tanımlanmalı ve bunların arasında bir uyumlaştırmaya gidilmelidir.
- Birliğin üç sütuna dayalı yapısından kaynaklanan sorunlar, üç boyutlu yapının aşamalı olarak ortadan kaldırılmasıyla giderilmelidir. Hükümetler arası uygulamayı zorunlu kılan bazı alanlar dışında "Topluluk yöntemi" bütün alanlarda kullanılmalıdır.

AB'NİN GELECEĞİ TARTIŞMASINDA SİVİL TOPLUMUN ROLÜ

AB'nin geleceği tartışması, başlangıçtan bu yana sivil toplumun aktif katılımıyla gerçekleşmiştir. Bu çerçevede, tartışmanın resmen başlatıldığı Nice Zirvesi'nin ardından, AB Komisyonu tarafından "Debate of the Future of Europe" konulu bir internet sitesi (<http://europa.eu.int/futurum>) açılmıştır. Söz konusu sitede Hükümet ve Parlamento temsilcilerinin yanı sıra, sivil toplum örgütleri ve bireyler tarafından yapılan katkılar da kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır.

24-25 Haziran 2002 tarihlerinde yapılan Konvansiyon toplantısı, sivil toplum örgütlerinin katılımıyla bir açık oturum şeklinde gerçekleşmiştir.

Konvansiyon'un çalışmalarını sürdürdüğü dönem boyunca, ülkemizde de yaygın bir tartışma platformu oluşturulması için çalışmalar yapılmıştır. Konvansiyon'daki temsilcilerimiz, sivil toplum örgütlerinin temsilcileriyle her Konvansiyon toplantısı öncesinde düzenli olarak görüş alışverişinde bulunmuşlardır.

Konvansiyon'un 21-22 Mart 2002 tarihli toplantısında, Konvansiyon çerçevesinde gençlerin katılımıyla "Gençlik Kurultayı" adı altında bir toplantı düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.

9-14 Temmuz 2002 tarihlerinde toplanan Gençlik Kurultayı'na, 18-25 yaşları arasındaki 210 genç katılmıştır. Eğitim, meslek, deneyim ve cinsiyet bakımından farklılık arz eden katılımcı gençler arasında ülkemizi temsil etmek üzere seçilen altı genç de bulunmuştur.

ELE ALINAN KONULAR HAKKINDA BAZI ÜLKELERİN GÖRÜŞLERİ

AB içinde Konvansiyonda ele alınan konulara ilişkin olarak geniş bir fikir yelpazesi mevcuttur. Bazı önemli üye ülkelerin konulara genel yaklaşımları aşağıda özetlenmektedir.

Ulus-devletlerden oluşan bir federasyon taraftarı olan **Almanya**, Fransa ile birlikte bütünleşmenin güçlendirilmesini vurgulamakta, federasyon söylemi ile İngiltere'yi rahatsız etmekten endişe duymaktadır. Gerektiği halde AB içinde çekirdek bir grup ülkenin kendi içlerinde daha hızlı entegrasyona gidebileceğini, 'çok vitesli Avrupa' modelinde tercih eden katılım ülkelerinin de yer alabileceğini savunmaktadır. Temel Haklar Şartı'nın statüsü ve anayasa konusunda Almanya, bir temel yasanın kabulünü ve bu temel yasaya Temel Haklar Şartı'nın hukuki bağlayıcılığı olacak şekilde eklenmesini istemektedir. AB mevzuatının sadeleştirilmesi konusunda Almanya, bunun bir temel yasanın kabulü ile mümkün olacağı fikrindedir. Öte yandan, antlaşmalarda yapılacak değişikliklerin sadece Nice Antlaşmasında yer alan hükümlerle sınırlı kalmamasından yana olmuştur. Almanya, ulusal parlamentoların rolünün artırılmasını ve kabul edilecek temel yasada ileriki tarihlerde yapılacak değişikliklerin ulusal parlamentolardan oluşturulacak konvansiyonlar tarafından gerçekleştirilmesini savunmuştur. Ayrıca Almanya, Avrupa Parlamentosunun Alman Bundesrat'ını örnek alarak, çift kamaralı sisteme geçmesinden yana olmuştur. Ortak Dış ve Güvenlik Politikası konusunda ise, Almanya bu politikanın güçlendirilmesinden yanadır.

Fransa, ulus-devletler federasyonunu savunmaktadır. Topluluk bütünleşme modelinden ayrı olarak, çekirdek Avrupa olarak da adlandırılabilen 'çok vitesli Avrupa' modeline sıcak bakmaktadır. Almanya ile birlikte temel yasa fikrini ve Temel Haklar Şartı'nın oluşturulacak temel yasaya hukuken bağlayıcı şekilde eklenmesini savunmaktadır. Mevzuatın sadeleştirilmesi konusunda kullanılan araçların azaltılması görüşündedir. Ulusal parlamentoların AB içerisindeki rolünün artırılması gerektiğini savunmaktadır. Konsey reformu

konusunda nitelikli oy çoğunluğu ilkesine taraftar olarak Almanya ile ortak tutum içerisinde dir. Ortak Dış ve Güvenlik Politikasını desteklemekte ve bu politikanın ABD gücüne alternatif olmasını istemektedir.

İngiltere federasyon fikrine olumlu yaklaşmamakta, Birliğin egemen devletleri ve bu devletlerin Birliğe aktardıkları egemenliği birleştiren bir topluluk olarak kalmasını arzu etmekte, Birliğe daha fazla egemenlik aktarılmasına karar verilmesi halinde ise, Birlik kurumlarının mutlaka bir reform sürecinden geçmesini istemektedir. Yazılı bir anayasası bulunmayan İngiltere, bir AB anayasası oluşturulmasına sıcak bakmamış, Temel Haklar şartı'nın içeriğini ilke olarak benimsemekle birlikte, hukuki bağlayıcılığı olmaması gerektiğini savunmuştur. İngiltere, AB mevzuatının uzun ve karmaşık olduğunu kabul etmekle birlikte, uzun zaman alabilecek köklü bir değişiklik yerine mevzuatla ilgili görev alanlarını belirten kısa bir tarifnamenin oluşturulmasından yana olmuştur. İngiltere, Avrupa Parlamentosunun yetkilerinin artırılarak Komisyon Başkanının Parlamento tarafından seçilmesine karşı çıkmış, ulusal parlamentolar ile Avrupa Parlamentosunun ilişkilerinin artırılmasına taraftar olmuştur. İngiltere, AB kurumları arasındaki cl dengenin (Parlamento, Konsey ve Komisyon) korunmasından yanadır. Güvenlik alanında barış operasyonlarına katılımın artırılması taraftarı olan İngiltere, ABD ile bağlara ve NATO'ya önem vermektedir.

İspanya, Birlik ve ye devletler arasındaki yetki dağılımını belirleyen katı bir sistem oluşturulmasının faydalı olmayacağını savunmuş, Birlik politikalarının daha da etkinleştirilebilmesi amacıyla ye devletler ile AB arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi üzerine düşünülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ulusal parlamentolar ile AB arasındaki ilişkiyi düzenlemek üzere bir "Ulusal Parlamentolar şartı" oluşturulması gerektiğini, bu şart dahilinde Birliğin kurucu antlaşmalardaki yetkilerini genişletmeye yönelik değişikliklerin, ulusal parlamentoların onayına sunulması gerektiğini ve demokratik yaklaşımı gclendirecek bir kurumsal yetki dağılımı geliştirilmesi gerektiğini savunmuştur. İspanya, AB'nin karmaşık antlaşmalar sisteminin basitleştirilmesini ve aşamalı olarak anayasalaştırılmasını, Temel Haklar şartının ise kurucu antlaşmaların bir parçası haline getirilmesini benimsemiştir. İspanya, Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının terörizmle mücadeleyi de içerecek şekilde genişletilmesini istemektedir.

Ulus-devletler federasyonu düşüncesine yakın olan **İtalya**, AB kimliğinin belirginleşmesi ve Birliğin uluslararası planda etkisinin artması için mutlaka bir anayasası olması gerektiğini savunmuştur. AB kurumları ile ulusal parlamentolar arasındaki bağların gclendirilmesi ve ulusal parlamentoların karar alma sürecinde söz sahibi olmaları gerektiğini savunan İtalya, Komisyonun ise

uluslarüstü niteliğinin güçlendirilmesini istemektedir. İtalya Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının güçlendirilmesine taraftardır.

Genel itibariyle, İrlanda İngiltere'nin görüşlerini desteklerken, Belçika ve Lüksemburg, Almanya ile Fransa'nın görüşlerine yakın durmaktadırlar. Diğer ülkelerin görüşleri ise konuya göre farklılık göstermektedir.

Katılım ülkeleri arasında Polonya'nın görüşlerini ele almak yerinde olacaktır. **Polonya**, AB'nin aşamalı olarak bir ulus-devletler federasyonuna dönüşeceğini öngörmekle birlikte bütünleşmenin mevcut aşamada ulus-devleti temel alarak şekillenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Polonya, Birliğin kurucu antlaşmalarını sadeleştirerek birleştirecek ve Temel Haklar Şartı'nı da içerecek bir anayasası olmasını savunmuştur. Polonya, ulusal parlamentoların karar alma mekanizmasında rolünün artırılmasına da taraftar olmuş, Birlik kurumlarının daha şeffaf ve açık olması gerektiğini vurgulamıştır. Polonya, Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının güçlendirilmesine taraftar olmakla birlikte, ABD ile bağlara da önem atfetmektedir.

“AVRUPA İÇİN BİR ANAYASA OLUŞTURAN ANTLAŞMA” TASLAĞI

Taslak Anayasal Antlaşma, AB'nin uluslar üstü (*supranational*) ve hükümetler arası özellikleri haiz nevi şahsına münhasır yapısını korumakta ve bu yönüyle daha fazla bütünleşme yanlılarının taleplerini bir ölçüde cevaplamakla birlikte, bir “Avrupa Birleşik Devletleri” de kurmamaktadır. Konvansiyon tarafından bu yönde bir isim değişikliğinin reddedilmesi kayda değerdir. Bununla birlikte antlaşma önemli yenilikler getirmektedir.

Konvansiyon'un başlıca amaçlarından biri Antlaşmaların basitleştirilmesi olmuştur. Basitleştirilmiş bir anayasal antlaşmanın AB'yi vatandaşlara daha anlaşılabilir kılacağı ve karar alma sürecindeki sorumlulukları netleştirebileceği hesaplanmıştır.

Antlaşma Birliğin kurucu antlaşmalarını birleştirerek tek bir hukuki metin haline getirmekte, ayrıca anayasaların başlıca özelliklerinden birinin temel hak ve özgürlüklerin tanımlanması olması dolayısıyla, Temel Haklar Şartı'nı antlaşmaya dahil etmekte ve AB'ye uluslararası hukukta tüzel kişilik kazandırmaktadır. Antlaşma, Birliğin bugün dayandığı üç sütun düzenini (AT, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ile Adalet ve İçişleri) kaldırmaktadır.

En önemli değişikliklerden bir tanesi, Birliğin esas karar alma mekanizması olan AB Konseyinde kararların halihazırda kullanılan nitelikli oy çokluklarının kaldırılarak bunun yerini Birlik nüfusunun yüzde altmışını temsil eden üye devletlerin yarısından fazlası kuralının getirilmesidir. Böylece karar alma

hem daha anlaşılır hale getirilmekte, hem de büyük nüfuslu ülkelere karşı ayrımcılık ortadan büyük ölçüde kaldırılmaktadır.

Bir diğer yenilik, Devlet ve Hükümet Başkanlarından oluşan ve işlevi Birliğin politikalarına makro düzeyde yön vermek olan Avrupa Konseyinin personeliyle birlikte tam bir kurum haline getirilmesidir. Bu yenilik Birliğin Hükümetler Arası yönünü güçlendirici etki yapabilecektir.

Halihazırda altı ayda bir rotasyona tabi olan AB Konseyi başkanlığı ise iki buçuk yıla çıkarılmaktadır. Böylece hem idari kapasitesi AB dönem başkanlığını icra ederken zorlanacak kadar zayıf devletler sorunu çözülmekte, hem de AB'nin uluslararası ilişkilerde mevcudiyeti ve devamlılığının artırılması hedeflenmektedir.

Bir diğer yenilik İngiltere'nin uzun süren itirazlarına rağmen bir AB Dışışleri Bakanı makamının oluşturulmasıdır. Bu koltuk hali hazırdaki Ortak Dış Politika Yüksek Temsilcisi ile Dış İlişkiler Komiserinin görevlerini birleştirecek ve AB'nin uluslararası etkinliğini arttıracaktır.

Laeken Deklarasyonu'nda da belirtildiği üzere, entegrasyon sürecinin geçirdiği evrime ve Antlaşmalarda yapılan değişikliklere paralel olarak Topluluğun kullanmakta olduğu hukuki araçların (yönerge, direktif, karar, görüş, tavsiye, ortak tutum, ortak karar, çerçeve karar vb) sayısı bir hayli artmıştır. Bu hukuki araçların sayısının azaltılması, hem bu sayının sebebiyet verdiği kavramsal yükü azaltabilecek, hem de vatandaşların Topluluk mekanizmalarının işleyiş tarzını daha rahat kavrayabilmelerine katkıda bulunabilecektir.

Konvansiyon tarafından kabul edilen taslak Anayasal Antlaşma dibace, dört kısım ve üç ekten oluşmaktadır. Taslak Anayasal Antlaşma tarafından getirilen başlıca yenilikler şunlardır:

• Dibacede Avrupa'nın kültürel, dini ve hümanist mirasına atıfta bulunmaktadır.

• AB'ye tek bir tüzel kişilik kazandırılmakta, böylelikle Birliğin uluslararası antlaşmalara imza koyabilmesine olanak tanımaktadır.

• Avrupa Parlamentosunun üye sayısı 732'yi geçmeyecektir. Parlamentoda temsil edilen ülke başına en az dört vekil olmak üzere nüfusa kademeli orantılı olacaktır.

• Avrupa Konseyi Başkanını iki buçuk yıllık iki dönem olarak beş yıllığına seçilecektir. Başkan zirvelere başkanlık edecek ve Konseyin çalışmalarını yönlendirecektir. Bu sistem altı aylık rotasyona tabi başkanlığın yerini alacaktır.

• Dış İşleri Konseyi dışındaki Konseylerin başkanlığı, üye devletler tarafından eşit rotasyon ile bir yıldan az olmamak üzere üstlenilecektir.

• 2009 yılına kadar Komisyon'da her üye ülkenin bir Komiseri bulunacaktır. 2009 yılından itibaren Komisyon'da üye hakkı bulunanlar, Komisyon Başkanı, Dış İşleri Bakanı-Başkan Yardımcısı ile üye devletler arasında eşit rotasyona dayalı bir sistem ile belirlenecek 13 Komiserden oluşacaktır. Bunların dışında kalan her ülkeden Komisyon Başkanınca belirlenecek birer Komiser oy hakkı olmaksızın bulunacaktır.

• Yeni bir Dış İşleri Bakanı Birliğin ortak dış ve güvenlik politikasını yürütecektir. Dış İşleri Bakanı Komisyon'un bir üyesi olarak Komisyon'un tüm kaynaklarından yararlanabilecek, fakat üye devletlere karşı sorumlu olacaktır. Dış İşleri Bakanı, Komisyon'un onayıyla Avrupa Konseyi tarafından atanacaktır.

• Birlik Dış İşleri Bakanı'na yardımcı olmak amacıyla yeni bir Avrupa Dış İlişkiler Servisi kurulacaktır.

• Üye devletler, oybirliğiyle, sınıraşan suçlar ve terörizmle mücadele amacıyla bir Avrupa savcısı atayabilecektir.

• Kararlar genel olarak çoğunluk oyuyla alınacaktır. Avrupa Parlamentosu'nun karar alma sürecinde rolü hemen hemen iki katına çıkacaktır. Ulusal veto hakkı, vergilendirme ve dış politika gibi hassas alanlarda muhafaza edilecektir. Üye devletler göçmen kabulüne ilişkin kotalarını kendileri belirlemeye devam edecektir.

• 2009 yılından itibaren kararlar genel olarak Birlik nüfusunun yüzde altmışını temsil eden üye ülkelerin yarısından fazlasından oluşan çifte çoğunluk ile alınacaktır. 2009 yılına kadar Nice Antlaşması'nın karmaşık kuralları geçerli olacaktır.

• Yeni bir dayanışma maddesi altında üye devletler terör saldırıları karşısında karşılıklı yardımlaşmada bulunacaktır.

• İsteyen üye devletler karşılıklı savunma maddesini kabul edebilecektir.

• Ekonomik ve Mali Birlik üyeleri Euro bölgesi dışında kalan ülkeler katılmaksızın kendi ekonomik politikalarını ve Euro bölgesi kurallarını belirleyebilecektir.

• Bir milyondan fazla AB vatandaşının imzasıyla Komisyon'dan Birliğin yeni bir alanda politika geliştirmesi yönünde öneride bulunması istenebilecektir.

• Birlikten ayrılmak isteyen üye ülkelere ilişkin bir madde bulunacaktır.

• Anayasal değişiklikler Konvansiyon metoduyla yapılacaktır. Önerilen değişikliklerin önemsiz olması halinde, Avrupa Parlamentosu bir Konvansiyon toplanmasına ihtiyaç bulunmadığı yönünde bir karar alabilecektir. Devlet ve

Hükümet Başkanlarını bir araya getiren Avrupa Konseyi toplantılarında oybirliği ilkesi korunmaktadır.

• Sosyal politika, araştırma-geliştirme, sağlık politikası ve sınıai rekabet gücünü artırma gibi konularda açık koordinasyon yöntemi önerilmektedir. Amaç, üye devletleri Birlik tarafından mevzuat çıkarılmasına gerek kalmaksızın gönüllü olarak işbirliği yapmaya cesaretlendirmektir.

• Uluslararası ticaret anlaşmalarıyla ilgili olarak özel bir 'kültürel istisna' maddesi eklenmiştir. İlke olarak nitelikli oy çokluğuyla karar alınacağı bu alanda, kabul edilen bu özel maddeye göre Konsey, Birliğin kültürel ve dilsel çoğulculuğunu tehdit edebilecek nitelikteki kültürel ve odyovizüel alanlardaki ticari anlaşmalar hakkında oybirliğiyle müzakere edecek ve karar verecektir.

• Taslak Anayasal Antlaşma, Anayasa ile Euratom Antlaşması arasında hukuki bir ayırım yapmakta, Euratom hükümlerini Anayasa'ya dahil etmemektedir.¹

DİNİ DEĞERLERE ATIF KONUSU

Amsterdam Antlaşması'nın ekinde yer alan kiliselerin ve dini cemaatlerin statülerine ilişkin 11 no.lu Deklarasyon Anayasal Antlaşma taslağının 51. maddesine dercedilmiş, bu maddeye ayrıca, Birliğin bu kuruluşların statülerini tanıdığına ve bu kuruluşlarla açık, düzenli ve şeffaf bir diyalog sürdüreceğine dair bir paragraf eklenmiştir².

Anayasal Antlaşma'nın "Dibace" bölümünde ise "Avrupa'nın kültürel, dini ve insancıl mirasından ilham alındığı ve bu değerlerin mevcudiyetinin sürdüğü" kaydedilmiştir. Bununla beraber, taslakta Hıristiyan değerlere açıkça atıfta bulunulmamıştır.

AP'de Hıristiyan Demokratlar ile İspanya, İtalya, Portekiz, Hollanda, Romanya, Litvanya, İrlanda, Çek Cumhuriyeti gibi bazı ülkeler, Anayasal Antlaşma'nın "Giriş" bölümünde Hıristiyan değerlere açıkça atıfta bulunulmasını istemektedirler. Fransa ve İngiltere gibi bazı ülkeler ise, AB kurumlarının laik

¹Avrupalı yeşiller, Konvansiyon'un Euratom Antlaşması'nı taslak Anayasal Antlaşma'nın dışında bırakmasını memnuniyetle karşılamıştır.

² Madde 51: "1.Birlik, üye devletlerdeki kiliselerin, dini derneklerin ve cemaatlerin ulusal hukuklarda belirlenen statülerine saygı göstermekte ve bu statülerine hanel getirmemektedir. 2.Birlik, felsefi ve "non-confessional" örgütlerin statülerine eşit şekilde saygı gösterir. 3. Bu kiliselerin ve örgütlerin kimlikleri ve özel katkılarının bilincinde olan Birlik, bunlarla açık, şeffaf ve düzenli diyalogunu sürdürecektir."

niteliğinin korunmasına önem atfettikleri dolayısıyla, böyle bir atfa şimdilik karşı çıkmaktadırlar.

Antlaşma'da Hıristiyan değerlere atıfta bulunulmasını savunan bazı ülkeler, Hıristiyanlığın AB'yi meydana getiren değerler bütünü içinde zikredilmesi gereken bir vakıa olduğunu düşündüklerini, ancak bunun Türkiye bakımından AB'nin kapılarını kapatma sonucunu doğuracak bir engel olarak ortaya çıkmayacağını belirtmişlerdir.

Ülkemiz, AB Temel Haklar Şartı'nın 10. maddesinin³ din ve vicdan özgürlüğü ile örgütlenme özgürlüğünü esasen düzenlemekte olduğunu, Temel Haklar Şartı Anayasal Antlaşma'ya dercedilmiş bulunduğu cihetle, tekrara yol açmamak bakımından, Anayasal Antlaşma'da din özgürlüğü konusuna ayrı bir maddede yer verilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Öte yandan, Birliğin laik hüviyetinin korunmasına özen gösterilmesi hususu vurgulanmaktadır. Ayrıca, Antlaşma'nın 51. maddesine ilave edilen, Birliğin dini kuruluşların statülerini tanıdığına ve bu kuruluşlarla açık, düzenli ve şeffaf bir diyalog sürdüreceğine ilişkin 3. paragrafın, AB yurttaşları arasında belli ölçülerde ayrımcılığa neden olabileceği mülahazasıyla iptal edilmesi istenmektedir.

HÜKÜMETLERARASI KONFERANS

İlk HAK toplantısı, Konvansiyon tarafından ortaya konan taslak Anayasal Antlaşma'yı müzakere etmek üzere 4 Ekim 2003 tarihinde Roma'da AB Dönem Başkanı İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi'nin başkanlığında yapılmıştır. HAK'ın 2003 yılının Aralık ayı ortalarında tamamlanması hedeflenmekle birlikte, bu mümkün olamamıştır.

2004 yılının Haziran ayında yapılması öngörülen Avrupa Parlamentosu seçimlerinden önce bir Anayasal Antlaşma imzalanması hedefinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği AB Dönem Başkanlığını 1 Ocak 2004 tarihinden itibaren İtalya'dan devralmış bulunan İrlanda'nın başkanlığında yürütülecek olan müzakerelerin başarısına bağlı bulunmaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere, AB'nin kurucu antlaşmaları ancak tüm üye devletlerin mutabakatıyla değiştirilebilmektedir.

³ "1. Herkes,düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, din ya da inanç değiştirme özgürlüğünü ve tek başına veya başkalarıyla birlikte ve açıkça veya özel biçimde dinini veya inancını, ibadet, öğretim, uygulama ve dini kurallara uyma şeklinde açığa vurma özgürlüğünü de kapsar.
2. İnançlan nedeniyle karşı koyma hakkı, bu hakkın kullanımını düzenleyen ulusal kanunlar çerçevesinde tanınmıştır."

1 Mayıs 2004 tarihinden itibaren 25 ve 2007 yılının Ocak ayında Romanya ve Bulgaristan'ın da katılımıyla 27 üyeden oluşacak Birliğin, mevcut düzenlemeler çerçevesinde canlılığını koruması konusunda güçlüklerle karşılaşacağı sıkça ifade edilmektedir. Dolayısıyla, Taslak Anayasal Antlaşmanın geleceği belirsiz olmakla birlikte, kabulünde tüm tarafların çıkarı bulunmaktadır.

Esasen antlaşma metninin geneli üzerinde mutabakat sağlanmış olup, anlaşmazlıklar birkaç nokta üzerinde çıkmaktadır. Bunlardan en önemlisi yukarıda da değinildiği üzere AB Konseyinde üyelere tanınacak oy oranları üzerinde yaşanmaktadır. 2000 Nice Antlaşması Almanya ve Fransa'ya 29 oy hakkı tanırken, İspanya ve Polonya'ya 27 oy hakkı tanımaktadır. Oysa ki Almanya'nın nüfusu yaklaşık 82 milyon, Fransa'nın nüfusu yaklaşık 60 milyon iken, İspanya ve Polonya'nın her birinin nüfusu yaklaşık 40 milyondur. Almanya ve Fransa bu düzenlemenin haksızlığından yakınırken, İspanya ve Polonya kazanılmış hak olarak gördüklerinden taviz vermek istememektedirler. Polonya Cumhurbaşkanı *Aleksander Kwasniewski*, 7-8 Haziran 2003 tarihlerinde ülkesinde referanduma sunulan Katılım Antlaşmasının sunulduğu şartlar içinde halk tarafından kabul edildiğini ifade etmektedir.

Küçük ülkeler de taslak Anayasal Antlaşma'nın daha büyük ülkelere avantaj sağladığı kanısındadırlar. Konsey için öngörülen yeni çift çoğunluğa dayalı oylama sistemi (Birlik nüfusunun yüzde altmışını temsil eden yarıdan fazla ülke) üç büyük ülkeye diğer yirmi iki ülke tarafından desteklenen herhangi bir kararı bloke etme gücünü vermektedir. Bu durum küçük ülkelerin çıkarlarını koruma gücünü önemli ölçüde zarara uğratacaktır. Konvansiyon toplantılarında, İspanya ve İngiltere de dahil olmak üzere on altı ülke, mevcut nitelikli oy çokluğu sisteminin muhafaza edilmesini savunmuşlardır.

Küçük ülkeler altı ayda bir rotasyona dayalı dönem başkanlığının daha kalıcı bir Konsey Başkanlığı ile değıştırilmesine de karşı çıkmaktadırlar. Aynı zamanda, Komisyonda yalnızca 15 üyenin oy hakkı bulunmasına yönelik önerilerden rahatsızlık duymaktadırlar.

Bazı üye devletler nitelikli oy çokluğunun vergilendirme, göç, dış politika ve kültür alanlarına genişletilmesini istemeye devam etmektedirler. Konvansiyon, başta İngiltere olmak üzere büyük devletlerin baskısıyla bu alanlarda veto hakkını muhafaza etmeye karar vermiştir.

İtalyan Dönem Başkanlığı sırasında gerçekleşen HAK toplantılarında uzlaşma sağlanan noktalar da olmuştur. AB liderleri her ülke için bir Komisyon üyesi ilkesinde ve Avrupa Parlamentosu'nda verilecek asgari üye sayısını beşe

artırmak konusunda anlaşmış, daha da önemlisi, üzerinde mutabakat sağlanmış dosyaların tekrar gündeme getirilmemesi konusunu da karara bağlamışlardır.

12-13 Aralık 2003 tarihli Brüksel Zirvesi'nde taslak Anayasal Antlaşma üzerindeki müzakerelerin başarısızlıkla sonuçlanması ve görüşmelerin 2004 yılına ertelenmesi, AB'yi zor günlerin beklediğinin göstergesidir. İrlanda Dönem Başkanlığı sırasında nihai bir metin üzerinde anlaşma sağlanması gerekecek ve metnin her bir üye ülke tarafından, bazılarında referanduma sunularak, onaylanması gerekecektir. İrlanda, tüm taraflarla istişarelerde bulunduktan sonra 2004 yılının Mart ayında HAK'ı devam ettirecektir. Bu zamana kadar Birlik, Aralık 2000 Nice Antlaşması temelinde işleyişini devam ettirecektir.

AB içinde Birliğin geleceğine ilişkin en azından genel bir uzlaşma sağlanıncaya kadar 25 üyeli ve yaklaşık 500 milyon nüfusa sahip Birliğin yeni kararlar alması zor olacaktır. Bununla birlikte, AB'nin temelini oluşturan Tek Pazar ile Ekonomik ve Parasal Birlik temelli ekonomik-ticari sistem işleyişini kesintisiz sürdürecektir. AB müktesebatı yürürlükte kalacak, Birliğin hükümetler arası özellikleri haiz kurumları çalışmasa bile, Komisyon, Adalet Divanı ve diğer uluslar üstü (supranational) nitelikli kurumları faaliyetlerini devam ettirecektir. Dolayısıyla, AB'nin dağılıp dağılmayacağına ilişkin sorular yersizdir. Diğer taraftan, Birliğin özellikle genişleme sonrası entegrasyon yanlılarınınca umduğu derecede siyasi/askeri bir birlik haline gelmesi de en azından yakın gelecekte olası görünmemektedir.